

Sundsvalls sjukhus, den pampiga byggnaden i bakgrunden, som det såg ut omkring 1890 när den lilla familjen togs om hand.

FOTO: LYDIA SJÖSTRÖM/SUNDSVALLS MUSEUM

Syfilis drabbade både barn och vuxna

Att få syfilis, trots dess stämpel som »syndens och osedlighetens sjukdom» behövde inte alltid innebära en total förändring av den drabbades sociala situation, inte ens på landsbygden, där annars de sjuka ofta ansågs ha fläcktat en hel bys rykte.

Ett familjeöde

På Sundsvalls läns lasarett vårdades ett stort antal patienter för könssjukdom under andra hälften av 1800-talet. Med hjälp av det befolkningshistoriska material som finns på demografiska databasen vid Umeå universitet kan vi studera en

hel familjs levnadsöde efter utskrivningen.

Den 3 september 1884 dog Henrietta (familjen hade i verkligheten andra förnamn) på kurhuset i Sundsvall, endast 2 månader och 15 dagar gammal. Hon ansågs lida av syphilis congenitalis. Flickans mamma Anna Stina var 29 år gammal, gift sedan två år tillbaka. Henrietta var hennes andra barn; det första var dödfött när det kom till världen 1882.

Stina födde sedan Lars 1885 och Olof 1887. Den 24 september 1887 skrevs Stina och hennes två söner in på kurhuset. I deras journaler kan man utläsa att de alla tre led av bronkitis och syfilis. Stina fick stanna kvar över årsskiftet, trots att hon inte företedde några tecken på syfilis. Det var framför allt barnen som var sjuka.

Lars hade förutom sin lungsjukdom något som läkaren kallade för »flertalet symtom av andra gradens syfilis». För Olof noterades att han kräktes, hade diarréer och var helt hudlös kring anus. Han hade också lindrig hosta. När han strax därefter avled konstaterade läkaren att pojken var gravt lungsjuk.

Stina och Lars bedömdes vara friska när de återvände hem den 13 januari 1888.

Blev inte utstötta

Familjen hade nu flyttat till en annan by, fortfarande i samma försam-

ling som tidigare. Stina blev snabbt gravid igen och födde en pojke 1889. Två år senare utökades familjen med dottern Britta och 1892 föds Greta. Alla barnen lever 1895. Då är Stina 40 år gammal.

Vi vet inte hur Stinas fortsatta liv ter sig, men det verkar inte som om familjen blev socialt utstött efter hennes utskrivning från kurhuset. Hon återvände hem. Varken mannen eller barnen blev uteslutna ur församlingen. Prästen, som hade till uppgift att syna sina församlingsbor och särskilja de sedeslösa, noterade ingenting avvikande hos den här familjen.

Majoriteten botades

Kanske upplevde de sjuka som vårdades på kurhuset i Sundsvall sin situation som skamlig, men för de riktigt fattiga, för unga, ensamstående kvinnor som just fött barn eller för lösdrivande alkoholiserade män – grupper som alla hade en mycket utsatt situation i 1800-talets samhälle – var sjukhuset ändå en trygg hamn där de fick värme och mat. Dessutom skrevs majoriteten av patienterna ut friska.

Långsamt spreds kunskapen att syfilis kunde botas.

Anna Lundberg, FD
institutionen
för historiska studier/
historisk demografi,
Umeå universitet

MEDICIN HISTORISK

paus

Medicinhistoriska
ögonblicksbilder,
i form av en kort text
till en bra bild,
välkomnas!

»Medicinhistorisk
paus»
Läkartidningen
Box 5603
114 86 Stockholm

Redaktör:
Kristina Räf